

BETON

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 55, GOD. III, BEOGRAD, UTORAK, 30. SEPTEMBAR 2008.

Redakcija: Miloš Živanović, Saša Ilić, Tomislav Marković, Saša Čirić; Font Mechanical: Marko Milanković; E-mail: beton@danas.co.yu, redakcija@elektrobeton.net; www.elektrobeton.net; Sledeći broj izlazi 14. oktobra

MIXER

Piše: Valerij Jurešić

TKO JE UBIO AUTORE?

Studentica na Harvardu, Kaavya Viswanathan, rođena je šesnaestog siječnja 1987. Kaavya još nije ni počela studij na Harvardu, a već je s nakladničkom kućom Little, Brown & co. potpisala ugovor za objavu dvije knjige uz gotovo pola milijuna američkih dolara predujma. Odmah je potpisan i ugovor za filmska prava sa slavnim DreamWorks SKG.

Knjiga *How Opal Mehta Got Kissed, Got Wild and Got a Life* (Kako je Opal Mehta dobila poljubac, podivljala i počela živjeti) prve je kritike dobila u ožujku i travnju 2006. godine. Uglavnom su ju kritičari prepoznali kao uspješnu mladu autoricu chick-lita, koji je u to vrijeme cvao na svjetskom tržištu knjiga. No, zamjetna je pažnja posvećena i etničkim osobinama knjige. Autorica je očigledno *desi* (kolokvijalni izraz za pripadnike južnoazijske populacije u angloameričkom svijetu, iz sanskrta, nešto kao naše *zemo*), a takva je i Opal, junakinja romana – integrirana uspješna mlada *desi*. Zapravo, autorica i Opal toliko nalikuju svojim životima da se Kaavya stalno morala opravdavati da nije ona Opal Mehta, iako su isto godište, istog porijekla, upisale isto sveučilište i obje žive u New Jerseyju. Nakladnicima je to zapravo mnogo zanimljivije nego što se čini na prvi pogled. U utakmici za širenje svog udjela na tržištu, pet posto azijskih Amerikanaca nije zanemarljiva populacija. Osobito kad se ima na umu da je riječ o brzorastućem i uglavnom mladom stanovništvu.

SAN SE PRETVARA U NOĆNU MORU

Bajka koju su napuhavali i indijski listovi (pogledajte članak u *The Hindu*: *Novo ime koje Indiju čini ponosnom u svijetu*) naglo se počinje urušavati 23. travnja iste 2006. godine kad u *The Harvard Crimson* izlazi članak o nesumnjivim podudarnostima u romanu o Opal Mehta i dvije knjige Megan McCafferty, poznate, ne tako mlade i neindijske spisateljice.

Podudarnosti su prevelike da bi ih se zaniijekalo, pa se Kaavya ubrzo ispričava i kaže da je velika obožavateljica McCafferty, „...i mogu pošteno reći da je bilo kakva tekstualna sličnost mog i njezina djela posve nenamjerna i nesvesna. Moj nakladnik i ja planiramo objaviti izmjenjeni roman za buduće dotiske da bismo izbjegli svaku neumjesnu sličnost.“ Naravno, ovo nije upalilo. Kao što nije moglo upaliti ni kad su u raznim drugim listovima nastavili otkrivati sličnosti i prepisivanja iz drugih romana (zgodan pregled je dostupan na stranicama Wikipedije).

UREDNICI IMAJU SVE OSOBINE ZASTARJELE TEHNOLOGIJE: SPORI SU I SKUPI, PREOSJETLJIVI I TROMI. U SVIJETU OKRUPNJAVANJA KAPITALA I IMPERATIVA BRZOG KRUŽENJA NOVCA, TO SU NEOPROSTIVI NEDOSTACI. STOGA, UREDNICI POLAKO ODUMIRU – DOSLOVCE I METAFORIČKI. STARI UGLEDNI UREDNICI SE UMIROVLJUJU, A NOVI NI NE DOBIVAJU PRILIKU U RASTUĆIM GIGANTIMA SVJETSKOG NAKLADNIŠTVA

Kaavyja se našla na stupu srama, nakladnik je odustao od obrane i knjiga je povučena iz prodaje. Pripreme za snimanje filma su prekinute.

TEK JEDNA U DUGOM NIZU

Zapravo, slučaj lijepi i mlade Kaavyje Viswanathan nije uopće usamljen. Posljednjih godina se gotovo identičnih slučajeva dosta nagomilalo. Poznat je slučaj jednog od najpopularnijih kineskih pisaca, mladog i lijepog Gua Jingminga, rođenog 1983. Objavio je već pet knjiga i iznimno je popularan, ali već su tri knjige prepoznate kao plagijati, a platio je i jednu kaznu autoru izvornika. Svejedno, još uvijek student, na kineskoj Forbesovoj listi slavnih za 2004. zauzeo je stoto mjesto zbog „velikog talenta i zato što je komercijalno najuspješniji mladi autor u Kini“.

Pored plagijatora tu su i lažljivci, poput Norme Khouri. Random House Australia, australski izdavač njezine kontroverzne knjige *Zabranjena ljubav*, povukao je knjigu iz prodaje i savjetovao svim

MIXER

Valerij Jurišić: Tko je ubio autore?

CEMENT

Marjan Čakarević: Kritika sopstvenog uma

ŠTRAFTA

Tomislav Marković: Kuda leti bumerang

VREME SMRTI I RAZONODE

Predrag Lucić: Početak bune protiv Tahija

BULEVAR ZVEZDA

TADIĆ, Ljubomir

BLOK BR. V

L. Bodroža & T. Marković: Karta srpskog spasa (12)

Fotografije: Mitica Jovanović

Velika nula

knjižarima da učine isto... Sve je počelo kada je *The Sydney Morning Herald* objavio članak u kojem sumnjaju u vjerodostojnost spisateljčine „istinite priče“ iznesene u knjizi, a u kojoj autorica pripovijeda o zlostavljanju i neimaštini koje je iskusiila tijekom odrastanja u Jordanu.

U novinama se, pak, tvrdi kako je osamnaestomjesečno istraživanje provedeno na tri kontinenta pokazalo kako je autorica, doduše, rođena u Jordanu, ali kako je veći dio svog života provela u SAD-u. Novine tvrde kako je autoričino pravo ime Norma Majid Khouri Michael al-Bagain Toliopoulos, te kako je u Jordanu živjela samo do svoje treće godine, a nakon toga, od 1973. do 2000. godine, u Chicagu, gdje je radila kao agent osiguravajućeg društva. Novine tvrde i kako se Khouri udala za američkog državljanina i kako ima dvoje djece. Spisateljica, pak, tvrdi kako nikada nije živjela u SAD-u, kako se nikada nije udavala, niti ima djecu. Novine su bile u pravu.

Knjigu je Random House predstavljao kao „potresne memoare jordanske žene čija je dugogodišnja prijateljica sredinom devedesetih godina prošlog stoljeća bila žrtva ritualnog ubojstva, koje je izvršio – njezin vlastiti otac“.

Takvih lažiranja je posljednjih godina bilo još mnogo, no ovo je

jedno od najvećih, jer je knjiga već bila plasirana na mnoga tržišta. Podjednako slavan je još jedino James Frey koji je navukao i Oprah (vidi: *Milijun komadića*).

Pored lažljivaca, tu su pozeri koji glume pisce, poput Madonna čije je sve slikovnice napisao Eitan Yardeni, koji inače piše kabaline religijske knjige, pa nije čudo da su Madonnina dela ispunjena naukom ove sekte. Posebno burne reakcije izazivaju memoari brojnih zločinaca koji svoje najkrvavije pohode pretiču u knjige i na njima zarađuju dok izdržavaju duge kazne. No, nešto tu nije u redu, već ste vjerojatno primijetili...

PISCI, UREDNICI, NAKLADNICI – ŠTIMA LI TU SVE?

Da, čini se da se pisci nastoje umiliti nakladnicima, pa makar to uključivalo prevaru, plagijat ili malo pretjerivanja. James Frey nije napisao *Milijun komadića* kao lažne memoare, već je nakon što mu je u više navrata odbijen rukopis prihvatio sugestiju nakladnika da se knjiga promovira kao autobiografija. Sad je već u nakladništvu poznat pojam *Misery Memoir* (memoari jada) – knjige koje opisuju strašna djetinjstva, poniženja, preobražaje kroz pad na društveno dno i ponovno uzdizanje i sve tako. Memoari jada se do-

bro prodaju, pa makar i ne bili istiniti. A, važno je što se dobro prodaje. Tu dolazimo do jednog jednostavnog pitanja, ali i mnogo složenijeg problema: tko danas bira što će nakladnik objaviti? Pred stotinjak, pa i pred dvadesetak godina odgovor je bio prilično jednostavan – urednici. Ali, posljednjih petnaestak godina napisane su stotine i tisuće članaka, eseja i znanstvenih radova o nestajanju urednika iz nakladničkih kuća. Urednici imaju sve osobine zastarjele tehnologije: spori su i skupí, preosjetljivi i tromi. U svijetu okrupnjavanja kapitala i imperativa brzog kruženja novca, to su neoprostivi nedostaci. Stoga, urednici polako odumiru – doslovce i metaforički. Stari ugledni urednici se umirovljuju, a novi ni ne dobivaju priliku u rastućim gigantima svjetskog nakladništva.

VELIKE BROJKE, MALA PAMET

Iako to ponekad djeluje deprimantno jednostavno, svrha ekonomije kako ju danas shvaćaju ulagači je donijeti više nego što je uloženo, i to što prije. Nakladništvo, kao i mnoge druge proizvodne i uslužne djelatnosti, proteklih je godina doživjelo snažan zalet okrupnjivanja, te se uvelike smanjio broj nakladničkih kuća koje imaju zamjetne udjele na tržištima knjiga. Poseban fenomen su, pri tom, nakladnički divovi koji istovremeno djeluju na više najvećih svjetskih tržišta knjiga: SAD, Japan, Njemačka, Kina, Velika Britanija, Francuska, Španjolska... Najpoznatiji među njima je Bertelsmann, čiji je nakladnički odjel Random House, ujedno najveća nakladnička kuća na svijetu (izdaju 11.000 novih naslova godišnje).

Kako se u nakladništvu velike i nagle dobiti ostvaruju vrlo rijetko (svi bi htjeli biti vlasnici Potteromanije, ali nitko ne može jamčiti da će se nešto slično ikad ponovo dogoditi), upravni odbori se svojim ulagačima češće moraju ulagivati prikazujući rast udjela na tržištu, nego ostvarene dobiti.

Gdje i kako povećati udio na tržištu? To su pitanja za marketinške odjele, za one koji u njima kopaju za tržišnim nišama koje nisu dovoljno dobro pokrivene ili su konkurenti dovoljno slabi da bi ih se moglo kupiti ili pregaziti. To nisu pitanja za urednike, jer urednik ne zna stvoriti knjigu zacrtanog profila. Urednik, skup i trom, može stvoriti dobru knjigu od solidnog rukopisa, ali najčešće slabo korisnu za širenje udjela na tržištu. I zato, uz malo sreće sklonit će se u odjele za lijepu književnost i gledati kako ga mladi marketinški lavovi višestruko nadilaze svojim prihodima. Druga opcija je odvažiti se u stvaranje vlastite nakladničke kuće ili, pazi sad, pakirne agencije (*packager*, eng.).

NOVI NAKLADNIČKI POREDAK

Dakle, Upravni odbor zna što želi – hitove i porast udjela na tržištu. Šefovi odjela prodaje znaju što moraju – proizvesti hitove i zauzeti nove niše tržišta. Istraživanja će obaviti sami, za to su školovani. No, što kad doznaju da im je potreban serijal knjiga o ado-

lescentici koja pripada azijskoj skupini – jer, istraživanje pokazuje da ta niša nije dobro pokrivena i može se osvojiti nov dio teritorija. Pri tom, *chick-lit* je dokazana kvaliteta za osvajanje tržišta, žene ionako čine dvije trećine kupaca knjiga, a južna Azija je najbogatiji izvor rastuće azijske populacije u SAD-u.

K tome, marketinški genijalci znaju da knjigu prodaje identifikacija s piscem, zato autorica mora biti mlada i lijepa, možda uz koji životni nestašluk, ali ne takav da bi se roditelji zabrinuli za svoju djecu koja čitaju njezine knjige.

Da, puno je to zahtjeva! Marketinški genijalci znaju što će se dogoditi ako s tim zahtjevima stignu do šezdesetgodišnjaka koji namćorasto kopa po rukopisima i stavlja redaktorske oznake uz rubove – ništa. Treba im vanjska pomoć. Treba im *outsorcing*. Trebaju im *pakirači*!

Na Balkanu još ne postoje pakirači u industriji knjiga, iako je pakiranje i u nas dobro poznat postupak izmišljanja atraktivnog sadržaja. Pakirači su zapravo treća generacija autorskih agencija. Prvo su *agenti* zastupali autore, zatim su *skauti* tražili dobre autore i pomagali im da dođu do nakladnika, a danas pakirači smišljaju knjižne projekte ili dobivaju u zadatak izvesti određen projekt za nakladničku kuću. Vratimo se sad našoj Kaavyji s početka priče.

MOŽEMO I SAMI, ALI TI BOLJE IZGLEDAŠ

Kako je Kaavyja postala pisac? Svoje radove pokazala je gospodici Cohen iz agencije koja joj je pomogla pri upisu na Harvard. Cohen je kontaktirala agenciju William Morris, koja je preporučila medijsku tvrtku Alloy Entertainment. Medijska tvrtka, zapravo je najčešće drugo ime za pakirače (sad već domišljati čitatelj prepoznaje balkanske pakirače koji po narudžbi šiju TV emisije za komercijalne kanale). Alloy Entertainment je među ostalim tvorac serijala *Gossip Girl* – elitne tinejdžerke s Manhattana u problemima seksa i drugih, ne manje napetih, odnosa. (Sjećate se onoga o identifikaciji? Čak svaki treći Britanac knjigu kupi da bi izgledao inteligentno). Zanimljiva stvar s tim serijalom je da je prvih osam nastavaka potpisuje Cecily von Ziegesar, ali posljednja tri nastavka su *ghostwritten* – napisao ih je nepoznat autor po narudžbi.

Ovdje dolazimo do zatvaranja kruga – od anonimne želje za osvajanjem tržišta do anonimnog pisca. Odnosno, je li to uopće pisac? Je li sedamnaestogodišnja Kaavyja imala izbora kad je Alloy Entertainment ponudio ugovor? Michael Pietsch iz Little, Brown & co. kaže da je spominjani predujam ipak malo manji od pola milijuna dolara i da je podijeljen između Alloy Entertainment i Kaavyje. Ma, nije li?!

Mlada Kaavyja se našla ponukana objasniti da je sama napisala (ili prepisivala) roman, a da to nije učinio Alloy Entertainment. Vjerujete li joj?

Vjerujete li da sedamnaestogodišnja harvardska bruošica, pred potpisom polmilijunskog ugovora i s perspektivom snimanja filma po djelu koje potpisuje, nije dovoljno opijena svojim izgledima i meteorskim uspjehom da bi pristala na svaku igru koju joj iskusni pakirači predlože? Obično su stvari uvijek jednostavne, pa tako je vjerojatno bilo i ovaj put. Kaavyja je dobila novce i izvisjela kao Pedro, a mašinerija je nastavila dalje.

AUTORSTVO KAO KOLATERALNA ŽRTVA

Pri tom je, poskrivečki nestalo autorstvo. Knjige nisu autorski uvidi ili domišljaji, već naručeni sadržaji koji ispunjavaju zahtjeve marketinških odjela. Pakirači su tek izvršitelji koji se brinu da nakladniku ruke ostanu čiste i da se može osjećati „prevareno“ nakon što je naručio kakav treba biti pisac, kakva knjiga i kakav kraj, jednako kao što je naručio format knjige, boju naslovnice ili veličinu oglasa u novinama. Odjednom, kad otkriju da autorica baš i nije izvorna autorica, iako su je ionako izabrali zbog li-ca, stasa, dobi i nacionalnosti, a to je sve pošteno ispunila, nakladnici je se odriču kao varalice?! No, zašto nakladnici još igraju na originalnost i autorska prava, to je za neku drugu priču. Ovdje možemo samo ustvrditi da im je to još uvijek neophodno i ne vole da kupci knjiga misle da autori zapravo više i ne postoje, da su pregaženi marketinškim dijagramima.

Pred par godina *Sunday Times* izveo je eksperiment i poslao početne stranice romana *In a Free State* V.S. Naipaula (nobelovca i dobitnika Bookera), te *Holiday* Stanleyja Middletona (dobitnika Bookera) na adrese dvadeset i jedne književne agencije. Oba romana su u sedamdesetima dobila nagradu Booker. Za Naipaula su dobili samo odbijenice, ako i to. Za Middletona su stigle odbijenice i jedna pozitivna recenzija s ponudom za suradnju. Na to je sedamdesettrogodišnji Naipaul rekao „svijet se promijenio u međuvremenu“ otkad je roman napisan. Dodao je: „Da biste uvidjeli da je nešto dobro napisano i napisano na privlačan način potrebno je mnogo talenta, a toga danas više ne nalazimo mnogo. (...) Uz sve druge današnje oblike zabave preostalo je vrlo malo ljudi koji prepoznaju dobar ulomak teksta.“ Zapravo, Naipaul nas navodi prema tužnom zaključku – književna industrija u svojoj najrazvijenijoj formi više za cilj nema proizvesti dobru knjigu, već postaje produžetak sveprisutne industrije zabave, pa stoga ni nema potrebe za uposlenicima koji bi nešto više znali o samoj književnoj vrijednosti, dovoljno je da znaju zapakirati proizvod naručena sadržaja ■

CEMENT

Piše: Marjan Čakarević

KRITIKA SOPSTVENOG UMA

Matija Bečković, *Kad budem mlađi*, Matica Srpska, 2007.

Onog trenutka kad počne da peva i misli za određenu ciljnu grupu, ideološku ili bilo koju drugu, pesnik prestaje da peva za svet, i tada i svoju poeziju i jezik na kojem peva izopštava iz sveta, iz svetske istorije. U svojoj poslednjoj knjizi, poemi *Kad budem mlađi*, Bečković je u ideološko-političkoj akciji poništavanja poezije kao poništavanja rada, došao do zadivljujuće praznine, do čiste duhovne meta-impotencije. Nijedna od pesama koje pripadaju ovoj poemi ničim ne opravdava svoje postojanje, bilo koja i bilo koliko da ih se izbaci iz knjige, ili da ih se dopiše još ovoliko, niko ne bi primetio. Tako se dolazi do prividnog paradoksa da onaj ko od poezije i preneseno i bukvalno živi, zapravo poništava bilo kakav smisao i potrebu za poezijom. U stotinak pesama Bečković preko najjeftinije ironije, koja je osnovni (i jedini) umetnički sastojak ove knjige, pokušava da uobličí antiglobalizacijski stav, ali budući da o tome ne zna mnogo, i da ga ovaj pokret ustvari uopšte ni ne interesuje, tema mu iz pesme u pesmu izmiče, a o problemu peva na nivou duha prigradskih kafanskih preklapanja: „Na testo ću staviti veto/ Palačinke gledati popreko/ Kao da nisam onoliko kružio oko njih/ Kad su mi dali do znanja/ Da mi se i glas omaštio/ Ljutio sam se na želudac/ Što mi nije nagovestio/ U kakve se nevolje uvaljujem/ Uostalom standardi EU su jasni/ U pogledu stoke i domaće rakije“. Infantilnost kojom se pesnički subjekat ogrće preko hiperbolizovano-groteskizovane odgovornosti prema svom telu, znači zapravo podilaženje sopstvenoj *epohalnoj neodgovornosti*. Bečkoviću nedostaje makar i zrnce provokativnosti koje postoji u Kusturičinim kulturno-političkim akcijama, a to je ideološka matrica koja mu je najbliža i na kojoj bi želeo da izgradi svoju poemu: „*Kad budem mlađi*/ Nikad zaludan/ Znajući za meru/ Skratiću ime i prezime/ čemu toliki slogovi/ I tako dugačka imena/ U tako maloj i mizernoj zemlji/ S tom dužinom/ Ne možemo u svet/ Insistirati na ić/ Koje svi čitaju ik/ A ne treba ti nickname/ Politički je nekorektno/ Važno je za koju firmu radiš/ A ne kako se zoveš/ Nikoga to u svetu ne zanima/ I nije realno očekivati/ Da se iko smara/ I ikad igde/ Pravilno izgovori/ Tvoje deplasirano/ Ime i prezime“. Odsustvo bilo kakvog dodira između duha koji peva i sveta koji pokušava da opeva znači ontološku neutemeljenost tog duha; pojmovi *Cosmo* i *Man's health* ideologije koji se ovde nabrajaju is-

BETON BR. 55 DANAS, Utorak, 30. septembar 2008.

Pevanje i mišljenje

pražnjeni su od smisla i sadržaja, čime ovaj duh ni ne može, kao što želi tokom cele poeme, da ih vrednuje, jer tu gde nema dodira ne može da bude ni vrednovanja; oni, pojmovi, lebde iznad njega nedohvatni, kao što on želi da lebdi iznad njih. Ovo se najbolje vidi u aljkavosti sa kojom se izrazi i fraze iz engleskog ili drugih jezika uključuju u tekst. Polovina tih reči koje se navode imaju greške što u pravopisu, što u značenju: str. 14 Angelina Jollie umesto Jolie, str. 27 Collours umesto Colors, str. 72 suport umesto support str. 133 fast dead umesto fast death. Bečković takođe greši i kad su u pitanju uskostručne odrednice, pa na str. 83 umesto Hemingway, piše Hamingway, a na str. 135 umesto weltanschauung piše weltanschaung, što se ipak ne očekuje od nekog ko je rekao da je Gete njegov pretpostavljeni. VIP napisano je na ćirilici na kojoj ta skraćenica ne znači ništa, u nizu skraćenica koje su date na originalu, a pri kraju kojeg niza stoji na engleskom Very important person; ili nejasno pominjanje zanimanja DJ u istom tom nizu gde se navode sinonimi

za osobu od ugleda; ili meteoseksualac umesto metroseksualac (ovo sve sa strane 80), kao i main stream umesto mainstream str. 135 ili semperidem umesto semper idem, str. 120 – sve to spada u sitnije značenske i pravopisne nepreciznosti. Malo veću zabunu izaziva Grandwation hat sa strane 134, jer tom kontekstu odgovara „graduation hat“, ali moguće je da pesnik koristi neke ozbiljnije rečnike. Očigledna je štamparska greška Rersonal, umesto personal, ili pravopisni propust sa strane 70 gde piše mailom, na engleskom, potencirano italikom, a ta reč, napisana bez crtice između, ne znači ništa. Poslednji navodi mogu izgledati kao sitničarenje, međutim, ova vrsta grešaka u jezički osetljivoj delatnosti kakva je književnost, a poezija ponajviše, velike su kao Kosovo, dok u ovakvoj poeziji one predstavljaju mnogo više od običnih lektorskih propusta. Jer ako pesnički subjekt kroz ironično prenaplašavanje napora koje ulaže da se modernizuje, pri čemu, u drugom planu želi da se predstavi kao neko ko je modernizaciji doskočio i ko je odavno *provalio* šta ustvari znače novi trendovi, a pri tom nije savladao ono što na neki način simbolizuje taj proces, a to je engleski jezik, onda iz tog nesklada progovara nešto *suštinski lažno*, mnogo više *lažno* nego što je to *lažna* država Kosovo.

Pokušaj da se kritikuje imperativ modernizacije, koji se u srpskom društvu pojavljuje sa Đinđićem kao simbolom na prelazu vekova, svodi se, pre svega, na problem dijete. On Đinđićevo nasleđe, sasvim na određenoj ideološkoj liniji, dovodi u pitanje, između ostalog, u pesmi u kojoj kaže „da se prvi srpski đak/ Usudio da ode u toalet/ Tek posle 5. oktobra 2000“. U ovim i nekoćini stihova iz poslednje pesme, koja je neka vrsta poente, i treba tražiti ključna značenjska i ideološka usmerenja Bečkovićeve poeme. Jer dok je čitava knjiga nizanjem stihova bez ikakvog stvarnog pozvanja samo otužna i dosadna, pominjanje Svetog Save, Njegoša, Obilića, Principa i, razume se, Kosova, predstavlja kritiku antitradicijskih, dakle antisrpskih društvenih trendova. Međutim, nijedno od ovih imena ne znači konkretan lik i delo, ili oblast, to su pseudosimboli banalizovani od strane Bečkovića i sledbenika do te mere da ne znače gotovo ništa, ponajmanje ono što stvarno znače.

A upravo je odnos prema tradiciji od vanrednog značaja ne samo za razumevanje ove poeme ili Bečkovićevo delo uopšte, nego i vladajućeg kulturno-političkog modela naše javne scene prethodnih dvadesetak godina. Predstavljajući sebe, sa nizom ne-talentovanih podražavalaca, kao jedine istinske čuvar srpske kulture i tradicije, on je čitavu tu kulturu zapravo poništavao, budući neuključen u bilo koje pesničko i, što je važnije, egzistencijalno iskustvo koje nije epsko-patrijarhalno. Prizivanje pojedinih pesnika nije kod Bečkovića reaktuelizacija njihovog iskustva u novom epohalnom kontekstu, a taj je postupak vrlo uspešno ostvaren kod raznih pesnika njegove i bliskih mu generacija, nego uglavnom predstavlja paravan za promovisanje retrogradne ideologije.

Prividno paradoksalno, ali u stvari razumljivo, onaj na koga je svojom poezijom, još od poznatog Mihizovog teksta, najviše ukazivano da liči, najveći klasični srpski pisac – Njegoš, želeći da bude promovisan u nekakvog Njegoša posle Njegoša, ostao mu je pesnički potpuno stran i to iz najmanje dva razloga: Njegoš se sveta nikad nije plašio, niti je bežao od odmeravanja sa njim, naprotiv, on se i sa plemenom i sa svetom muški suočavao. I drugo, za pesničko iskustvo važnije, Njegoš nikada nije *lako* pevao i od svoje poezije pravio panađure i posela, znajući već tada, na počecima nove srpske kulture, da tamo gde ima vašara i sabora – nema poezije. Njegoševo suočavanje sa svetom, nasuprot Bečkovićevom, pre svega znači sposobnost da se u poeziji svet imenuje, a ne da sebe i pleme skriva u lažne zamenice i nepostojeće zagonetke, kojima se na ideološkoj ravni prikrivaju negativne plemenske pojave i trendovi i kojima se, tom lažnom i kukavičkom saosećajnošću, povlađuje. Zanimljivo je u ovom kontekstu zašto se kao nacionalni simboli nikad ne navode npr. Sterija, Laza Kostić, Vinaver, kamoli Rastko Petrović, Ljubomir Micić ili Laza Pačuo.

Tako prizivanje Svetog Save ili Njegoša na kraju poeme ne znači poziv na ponovno čitanje i promišljanje njihovog dela, ono znači opravdanje i izuzimanje od odgovornosti čitanja i promišljanja tih dela od strane Bečkovićeve ciljne čitalačke grupe, a to izuzimanje od odgovornosti upravo i jeste poništavanje srpske tradicije. Činično bi se moglo primetiti da ovo izuzimanje od odgovornosti ima i svoju tarifu, a ona je oko 20.000 dinara u proseku za književno veče u lokalnom Domu kulture. A ovim je, valjda, utvrđena i tržišna vrednost najskuplje srpske reči ■

BETONJERKA POLUMESECA
Uhvatićemo Mladića i Hadžića makar se nalazili u našoj zemlji. (Rasim Ljajić)
Saša Ćirić

→ Fotomontaže: Recycle Bin Laden ←

Srbija pred Sporazumom: „Pa šta, bar nema ajkula. A za jaja ćemo lako.“

U svom dvorištu: Domaći zadatak za Vladu – vatreni odgovor na zamrzavanje!

ŠTRAFTA

Piše: Tomislav Marković

KUDA LETI BUMERANG?

Veliki Župan Nemanja i lelek sebra

Svega ovoga ne bi bilo da je Emir Kusturica održao obećanje koje je dao daleke 1992. godine - da će se spaliti u znak protesta protiv rušenja Sarajeva. Obećanje je, doduše, imalo i jedan mali uslov - ako se satiranje Sarajeva *oduži*. Ili Kusturica nije baš goreo od želje da postane bosanski Jan Palah, ili opsada Sarajeva nije trajala dovoljno dugo, bar po njegovim kriterijumima. Osetljiviji nos je odmah mogao da nanjuši kako u Kusturičinom *zavetu* nešto smrdi, ali ne na spaljeno ljudsko meso već na pokvarena jaja.

Sličan *miris promašaja* širi se ovih dana srpskim medijima iz verbalnog okršaja žitelja sela Kremna, Bioske, Stapara i Vrutaca sa direktorom parka prirode Mokra Gora Emirom Kusturicom. Seljačka buna je počela na zboru seljana 11. septembra u Kremnima, sazvanom povodom uredbe Vlade Srbije da se park prirode Mokra Gora proširi za 5500 kvadratnih kilometara. Pošto u tu površinu ulaze i njihova imanja, meštani su se pobunili braneći neprikosnovenost privatnog vlasništva. Problem je nastao kad su neki učesnici protestnog skupa u legitimnoj odbrani i zaštiti svojih interesa posegli za teškom šovinističkom artiljerijom, poručivši Kusturici da ide u Novi Pazar ili Istanbul. Posredstvom starog dobrog RTS-a, vest o šovinističkom ispadu u Kremnima odjeknula je snažnije od prve ustaničke puške. Na nesrećne Kremance obrušile su se topovske salve žestokih osuda sa svih strana. Brojne javne ličnosti ustale su u odbranu ugroženog direktora, od novopečenog ministra kulture Nebojše Bradića, preko Mikija Manojlovića, estradnih umetnika Seke Aleksić i Neleta Karajlića, pa sve do majstora za pozorišnu rehabilitaciju kvislinga, dramskog pisca Siniše Kovačevića. Šlag na tortu stavio je Dobrica Ćosić, tradicionalno osetljiv na izlive netolerancije, koji je prvo pružio podršku Kusturici usmenim, telefonskim putem, a potom je u *Večernjim novostima* objavio pismo emotivno obojeno naslovom „Stidim se psovača“. Ćosić je, između ostalog, napisao da su ga kremanski govornici „ponizili kao Srbina i pisca“, da su „neki ljudi prostački, mrzilački, ‘srpski’, ‘pravoslavno’, vredali Emira Kusturicu, velikog umetnika i velikog patriotu, i pretili mu progonom u turske zemlje“, te da je Kusturica čovek koji štiti „patrijarhalnu kulturu užičkog kraja koja nestaje“.

Da su mi mokrogorske vrane mozak popile, pomislio bih da je Ćosić zakleti borac za prava manjina, a da je Kusturica čovek koji je spreman da velikodušno žrtvuje svoju rediteljsku karijeru e

da bi zaštitio prirodu u užičkom kraju. Međutim, činjenice su malo drugačije. Ćosić je autor teze o humanom preseljenju, jedan od glavnih kreatora nacionalističke ideologije koju je Milošević prigrlio krajem 80-ih, čovek koji je ubedio Radovana Karadžića da stane na čelo SDS, bio s njim u stalnoj telefonskoj vezi tokom rata, dok je Rašo *humano preseljavao i etnički čistio* po Bosni, sprovodeći u delo ideje Dobrice Ćosića i njegove sabraće po peru i titulu akademika. Upravo je Ćosić jedan od najprijeznijih tvoraca sveta u kojem su izlivi verske i nacionalne mržnje mogući i poželjni. Kremanci su u odbrani od osione države posegli za oružjem koje im je u ruke tutnula srpska intelektualna elita. Da su u javnom govoru proteklih decenija dominirale ideje građanskih prava, nepovredivosti privatne svojine i građanske neposlušnosti, seljani bi se pozvali na njih i time ozbiljno utemeljili odbranu svojih prava. Nije teško zamisliti da bi se u Kremnima na sličnom skupu pre 30-ak godina pozivalo na *bratstvo i jedinstvo koje treba čuvati kao zenicu oka*, a ne na progon inoplemenika. U međuvremenu, moda se malo promenila, a poznati modni kreator Dobrica Ćosić, koji je skrojio maskirne uniforme *po meri srpskog čoveka*, sada bi da se odrekne svojih modela iz kolekcije „Proleće-letojesen-zima, odavde do večnosti“.

Ni Kusturica nije imun na širenje raznih oblika mržnje. Njegovi *proevropski* branitelji kao da su zaboravili šta je ovaj, kako rekoše radikali u svom pismu podrške, „iskreni patriota i poznati antiglobalista“, urlao na mitingu „Kosovo je Srbija“ pre samo sedam meseci, stojeći rame uz rame sa pomahnitalim Koštunicom i razularenim Nikolićem. Tada je Kusta svoje političke neistomišljenike nazivao miševima koji se kriju u mišjim rupama. A miševi se ne proteruju, ni u Novi Pazar ni u Istanbul. Miševi su štetočine koje treba pomoriti svim sredstvima - mišolovkama, mačkama i mišomorom. Kusturica bestijalizuje svoje protivnike, čime ih ekskomunicira iz pravnog poretka i stavlja na tacnu podiljaljoj gomili koja je tih dana svetila Kosovo devastirajući i pljačkajući Beograd. Ovaj ispad slavnog reditelja nije nikakvo iznenađenje. U tekstu „I Kusturica je kriv“ (u knjizi *Bodež u srcu*) Mirko Kovač navodi Kusturičine reči objavljene u pariskom *Liberation*-u 21. oktobra 1991. godine, gde on Slovence naziva „austrijskim konjušarima“ koje su „naši preci za vreme Prvog svetskog rata izvukli iz bečkih govana“. U istom tekstu Kovač citira i Kustinu predratnu, proročku izjavu „Sve će njih Slobo srediti“. Kusturica se čudi što mu se bumerang, koji je bacio ciljajući konjušare, miševe i ostalu izdajničku gamad, sada vratio i tresnuo ga pravo u lice.

Svega ovoga ne bi bilo ni da je, recimo, direktor parka prirode Mokra Gora izabran na regularnom konkursu. Teško da bi Kusturica tu prošao kao najbolji kanidat, osim ako ga za to mesto ne kvalifikuju ljubav prema prirodi i mržnja prema sitnim glodarijama. Srećom po Velikog Župana Nemanju, u Srbiji se vladari ne drže zakona *kao pijan plota*. Ipak, nije sve tako sjajno kao u ona zlatna vremena kada su kraljevi poklanjali dvorskim umetnicima velike posede. Danas ih daju samo na upravljanje ■

„Pravda“ za Uroša, „Kurir“ za Mišića!

Opravdano ogorčeni što je Uroša Mišića sud zemlje koja skriva optužene za genocid, osudio na deset godina robije zbog tričavog pokušaja ubistva, navijači Crvene zvezde, uz bezrezervnu podršku igrača ovog fudbalskog kluba, zahtevaju:

1. Da fudbaleri Crvene zvezde na teren izlaze u dresovima sa sledećim natpisima: „Pravda“ za Uroša, „Kurir“ za Mišića; Nož-žica-Srebrenica; Svaki je zvezdaš Radovan; Cele noći baklja gori, sa vatrom se ždrelo bori; Bolje Uroš nego Soroš; Sudija nema pišu.
2. Da se fudbalska lopta ukine kao relikv prošlosti. Umesto lopte, fudbal treba igrati ljudskom glavom, po mogućstvu policijskom.
3. Da se penali pucaju iz vatrenog oružja, najbolje zoljom. Neka golmanov strah od penala konačno dobije svoje utemeljenje.
4. Pozdravljamo odluku Ivice Dačića da policija izbaci iz upotrebe gumene metke, ali to ipak nije dovoljno. Treba izbaciti iz upotrebe i bojnu municiju, pištolje, pendreke, suzavac i samu policiju, i prepustiti navijače prirodnoj selekciji.
5. Da se sitno krljanje ne tretira kao faul. Nema faula ako kosti nisu polomljene!
6. Da se organizuje sportsko nadmetanje za navijače u disciplini „Gurni baklju u pandura“. Pobjednik je navijač čiji pandur ne preživi utakmicu.
7. Da se strogo zabrani svaka levičarska propaganda koja bi opravdano nezadovoljstvo navijača da kanališe i usmeri prema pravim uzrocima naše frustracije i besa. Ovako je lakše – bijes i ne misliš!

1. Da fudbaleri Crvene zvezde na teren izlaze u dresovima sa sledećim natpisima: „Pravda“ za Uroša, „Kurir“ za Mišića; Nož-žica-Srebrenica; Svaki je zvezdaš Radovan; Cele noći baklja gori, sa vatrom se ždrelo bori; Bolje Uroš nego Soroš; Sudija nema pišu.
2. Da se fudbalska lopta ukine kao relikvije prošlosti. Umesto lopte, fudbal treba igrati ljudskom glavom, po mogućstvu policijskom.

3. Da se penali pucaju iz vatrenog oružja, najbolje zoljom. Neka golmanov strah od penala konačno dobije svoje utemeljenje.
4. Pozdravljamo odluku Ivice Dačića da policija izbací iz upotrebe gumene metke, ali to ipak nije dovoljno. Treba izbaciti iz upotrebe i bojvu municiju, pištolje, pendreke, suzavac i samu policiju, i prepustiti navijače prirodnoj selekciji.
5. Da se sitno krljanje ne tretira kao faul. Nema faula ako kosti nisu polomljene!
6. Da se organizuje sportsko nadmetanje za navijače u disciplini „Gurni baklju u pandura“. Pobjednik je navijač čiji pandur ne preživi utakmicu.
7. Da se strogo zabrani svaka levičarska propaganda koja bi opravdano nezadovoljstvo navijača da kanališe i usmeri prema pravim uzrocima naše frustracije i besa. Ovako je lakše - biješ i ne misliš!

lirika utoke

POČETAK BUNE PROTIV TAHIJA

Ala je lep	Da opsluži	Ala je jak	Grešnik, vernik,
Ovaj svet:	Džet i set,	Nuvoriš:	Otpadnik,
Ovde rendžer,	Ala je klet	Protiv njega	Pišnik, sernik,
Onde kmet,	Ovaj svet!	Govoriš,	Mečavnik.
Eno turist,		Šalje rendžer,	
Evo keš,	Ala je lep	Vikne Iš!	Vreme vlasti,
Pobuni se	Ovaj Park,	Za njega si	Vreme zla,
Ako smeš!	Samo kmet je	Mali miš.	Vreme krvi,
	Mnogo dark,		Vreme tla,
Ala je lep	Pa će rendžer	Ala je trend	Vreme novca,
Ovaj džep:	Sa svoj gan	Hepiend:	Imanja,
Ovde lova,	Kmet da stvori	Gazda Emir	Vreme lažnih
Onde štep,	Nasmejan.	Ima frend,	Nemanja.
Tu buđelar,		Drug Dobrica	
Pun ko nar,	Ala je slep	Kalemar	Vreme da se
Gazda – filmski	Ovaj kmet:	Mokrogorsku	Mečavnik
Kata-star.	Ne zna kome	Brani stvar.	Pospremi u
	Kaže Njet!		Novčanik,
Ala je klet	Sva užička	Vreme smrti,	Vreme da se
Ovaj svet:	Nahija	Vreme dna,	Novi Srb
Neće kmet da	Vrišti: Dole	Vreme trti,	Na bosanski
Bude kmet,	Dahija!	Vreme zna,	Metne qrb ■

www.kosmoplovci.net

Karta srpskog spasa 12

Putstvo za upotrebu: iscite kartu nožem-žicom-srebrnikom po linijama koje razdvajaju žiljarski deseterac od Lazareve subote, a zatim je zalепite na krst časti i slobodu zlatnu.

Kartu čuvajte na hladnom i tamnom mestu, daleko od svedečeg pogleda nedremanog oka. Noga valdite na svetlo dana samo u trenucima stvaralačke krize, kad vas prihvati želja za bekstvom iz gradskog zverinjaka u planinu i počelo. U noći punog meseca, pogmognite se pred kartom u tišini svoje betonske kelije i odmah ćete progovoriti vučjim govorom. Nogo vam može poslužiti kao idealno sredstvo za naplatu kokoskih dugova, pogodno za namirivanje krvi nenamirane. Ova karta se koristi i kao bon za koji možete dobiti obilnu porciju noverne krvi u boljim restoranima, kao što su «Tri šubare», «Kod dva bela orla», «Spaljena biblioteka», «Asasina» i «Karadžićeva klet».

Nogo je glavni adut u sledećim društvenim igrama: uvod u nogostizelje i knjiški nojomoljac.

Putokaz za obespravljene navijače: Opremite se protiv torture režima!
Popust na količinu!

Piše: Redakcija **Betona**

TADIĆ, dr Ljubomir (Smrječno, Crna Gora, 14. 05. 1925), akademik, nacionalni radnik, političar, otac aktuelnog predsednika Srbije i prijatelj bivšeg predsednika SRJ. Učesnik je NOR-a. Kraj rata je dočekao u činu kapetana, odlikovan Medaljom za hrabrost. Studirao je prava u Beogradu a doktorirao (filozofija prava) na Univerzitetu u Ljubljani. Jedan je od pisaca Ustava SFRJ (1963) i programa SKJ. Kao univerzitetski profesor najpre je radio u Sarajevu, a potom u Beogradu od 1963. Kao *praksisovac*, udaljen je s Univerziteta 1975. Nastavio je da uređuje *Praxis international*, dok je sa Dobricom Ćosićem pokušao da pokrene časopis *Javnost*. Dopisni član SANU postao je 1985, a redovni de set godina kasnije. Za pristupnu besedu odabrao je svoju najomiljeiju temu „O pozivu intelektualca“. Akademik Tadić je blagonaklono gledao na Miloševiću politiku, okrivljujući za sve spoljni politički faktor, pre svega Ameriku i Nemačku, kao i „pretenciozne poluinteligente iz redova beogradskog mondijalizma“. Bio je ogorčen na formiranje i rad Beogradskog kruga, nezavisnog udruženja intelektualaca, s kojim se javno obračunavao tih godina. Zapretio je jednom prilikom da će kao odgovor tom tipu intelektualaca, reformista i ujdijevaca stvoriti udruženje *zavisnih intelektualaca*, kome je Tadić, zapravo, odavno već pripadao. Žestoko je kritikovao političke istupe Ivana Đurića u Francuskoj, kao i delatnost Radomira Konstantinovića („koga su tzv. nezavisni intelektualci izvukli ispod pepela“). Jedan je od osnivača Demokratske stranke 1990. čiji je član ostao do danas. Iako mu se nije dopao način na koji je Zoran Đinđić došao na čelo stranke, ostao je u DS-u, jer mu se činilo da kod njegovog starog prijatelja Dragoljuba Mićunovića „nacionalni momenat ne igra nikakvu ulogu i da se približava anacionalnoj politici Građanskog saveza“. Bio je potpisnik Deklaracije za obustavu postupka protiv Radovana Karadžića pred Haškim tribunalom. Kao i većina njegovih prijatelja i bliskih saradnika, Haški tribunal smatra „gnusobom koja je namenjena Srbima“. Kada je njegov sin Boris postao predsednik Srbije, glavna bojazan akademika Tadića bila je veza na upravo za Tribunal u Hagu i rad novog predsednika Srbije. Nakon petog oktobra, na adresu akademika Tadića počele su da pristižu javne kritike i optužbe za nacionalizam, pre svega od Zagorke Golubović. Sredinom devedesetih, Laslo Sekelj je u svojoj knjizi *Vreme beščašća*, optužio akademika Tadića da je Društvo srpsko-jevrejskog prijateljstva, koje je vodio zajedno sa Klarom Mandić, bilo zapravo „ekstremističko srpsko nacionalno udruženje“. Akademik Tadić je potom tužio Sekelja, zbog čega je ovaj šest godina kasnije proglašen krivim. Politički je interesantna ekskurzija akademika Tadića sa Klarom Mandić, koja je bila u bliskom kontaktu sa Miloševićevim režimom i njegovim satelitima. U njenom salonu su bili svi od Miloševića i Dobrice Ćosića (ona ih je upoznala) do Arkana i Kapetana Dragana, koji je bio njen mezinac. Klara Mandić je inicirala osnivanje Fonda Kapetan Dragan. Bila je i savetnica Dafine Milanović, članica Demokratske stranke a potom Srpske demokratske stranke. Ubijena je 9. maja 2001. u svom stanu na Bežanijskoj kosi. Akademik Tadić je nastavio da se bavi politikom, a glavni neprijatelj postao mu je crnogorski secesionistički blok, zbog čega je sa Matijom Bečkovićem, Veselinom Đuretićem i Slavenkom Terzićem osnovao gubitnički Pokret za zajedničku evropsku državu SCG. Autor je brojnih knjiga: *Filozofija prava* (1983), *Da li je nacionalizam naša sudbina?* (1986), *Nauka o politici* (1988) i dr. Sa Mihailom Markovićem je nedavno objavio knjigu *Srpski duhovni prostor*, koja je očigledno nastala kao izraz akademikovih nemira zbog gubitka „srpskih zemalja“ ■

